

הכנסת העשרים וחמש

יוזם : חבר הכנסת יצחק קרויזר

פ/25/3639

הצעת חוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות (תיקון – טיפול באמצעות אמנויות), התשפ"ג–2023

1. תיקון סעיף 2 בחוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות, התשס"ח–2008¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 2, אחרי ההגדרה "מחלקה מוכרת לאורתופדיה" יבוא:
- "מטפל באמצעות אמנויות" – מי שניתנה לו תעודת מטפל באמצעות אמנויות המנויה בטור ג' בתוספת הראשונה;".
2. תיקון סעיף 58 בחוק העיקרי, אחרי סעיף קטן (כא) יבוא:
- "(כב) מי שיש לו תואר אקדמי ראשון שניתן על ידי מוסד מוכר להשכלה גבוהה, והייתה בידו עד יום כ"ט בטבת התשע"ט (31 בדצמבר 2018) תעודה המעידה על סיום לימודיו בתכנית ללימודי תעודה בטיפול באמצעות אמנויות במוסד מוכר להשכלה גבוהה, זכאי לקבל תעודת מטפל באמצעות אמנויות לפי חוק זה, ובלבד שהגיש בקשה לכך ומתקיימים בו התנאים הקבועים בפסקאות (1), (2), (4) ו-(5) שבסעיף 8.
- (כג) מי שסיים את לימודיו והוא זכאי לתואר אקדמי שני בטיפול באמצעות אמנויות שניתן על ידי מוסד מוכר להשכלה גבוהה, גם אם טרם הוענק לו התואר האמור, זכאי לקבל תעודת מטפל באמצעות אמנויות לפי חוק זה, ובלבד שהגיש בקשה לכך ומתקיימים בו התנאים הקבועים בפסקאות (1), (2), (4) ו-(5) שבסעיף 8.

¹ ס"ח התשס"ח, עמ' 720.

(כד) מי שהייתה בידו ביום ט"ו בתמוז התשס"ה (22 ביולי 2005) תעודת הכרה במעמד במקצוע טיפול באמצעות אמנויות, לרבות תעודת הכרה זמנית, זכאי לקבל תעודת מטפל באמצעות אמנויות לפי חוק זה ובלבד שהגיש בקשה לכך ומתקיימים בו התנאים הקבועים בפסקאות (1), (2), (4) ו-(5) שבסעיף 8."

3. תיקון התוספת הראשונה
בתוספת הראשונה לחוק העיקרי, אחרי פרט 8 יבוא :

"9. טיפול באמצעות (1) תואר אקדמי תעודת מטפל באמצעות אמנויות שני בטיפול באמצעות אמנויות, בציון תחום אמנויות, הכולל 600 הטיפול שעות הכשרה מעשית, באחד מתחומים אלה (בפרט זה – תחום הטיפול):

- (א) אמנות חזותית;
- (ב) ביבליותרפיה;
- (ג) תנועה ומחול;
- (ד) מוסיקה;
- (ה) דרמה תרפיה;
- (ו) פסיכודרמה;

(2) הכשרה מעשית מתקדמת, הכוללת הדרכה, בהיקף של 960 שעות, במסגרת מוסד מוכר להשכלה גבוהה שמעניק תואר אקדמי שני בטיפול באמצעות אמנויות ובפיקוחו, נוסף על הכשרה מעשית בהיקף של 600 שעות שנכללת בלימודי התואר האקדמי השני בטיפול באמצעות

אמנויות;
(3) עמידה בבחינות
שקבע המנהל."

4. תיקון התוספת השלישית לתוספת השלישית לחוק העיקרי, אחרי פרט 8 יבוא:

9" טיפול באמצעות (א) מטפל באמצעות אמנויות – אמנות אמנויות חזותית;
(ב) מטפל באמצעות אמנויות – ביבליותרפיה;
(ג) מטפל באמצעות אמנויות – תנועה ומחול;
(ד) מטפל באמצעות אמנויות – מוסיקה;
(ה) מטפל באמצעות אמנויות – דרמה תרפיה;
(ו) מטפל באמצעות אמנויות – פסיכודרמה."

5. תיקון חוק זכויות החולה
בחוק זכויות החולה, התשנ"ו-1996², בסעיף 2 –

(1) בהגדרה "מטפל", אחרי "כירופרקט" יבוא "מטפל באמצעות אמנויות";
(2) בהגדרה "מרפא בעיסוק", "פיזיותרפיסט", "קלינאי תקשורת", "תזונאי-דיאטן", "קרימינולוג קליני", "פודיאטר", "פודיאטר מנתח", "כירופרקט", אחרי "כירופרקט" יבוא "מטפל באמצעות אמנויות".

דברי הסבר

חוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות, התשס"ח-2008 (להלן – החוק), מסדיר כיום את העיסוק במקצועות אלה: ריפוי בעיסוק, פיזיותרפיה, טיפול בהפרעות בתקשורת, תזונה-דיאטנות, קרימינולוגיה קלינית, פודיאטריה, פודיאטריה ניתוחית וכירופרקטיקה.
בהצעת חוק זו מוצע להסדיר את העיסוק בטיפולים באמצעות אמנויות כדי להבטיח רמה מקצועית הולמת של העוסקים במקצוע זה ולהגן על בריאות הציבור.

² ס"ח התשנ"ו, עמ' 327.

טיפול באמצעות אמנויות הוא שם כולל למקצועות שבהם נעשה שימוש בתהליכי יצירה והבעה אמנותיים בטיפול בהפרעות נפשיות, התנהגותיות, התפתחותיות ואורגניות. המקצועות כוללים טיפול באמנות חזותית, טיפול במוסיקה, טיפול בתנועה ומחול, דרמה תרפיה, פסיכודרמה, וביבליותרפיה. מטפלים באמצעות אמנויות מועסקים במוסדות בריאות, רווחה, שיקום וחינוך ועובדים עם מגוון אוכלוסיות במתכונת פרטנית וקבוצתית.

בשנת 1992 פורסם חוזר מנכ"ל משרד הבריאות (02/1992) ראשון בנושא, שבו הוגדר המקצוע ונקבעו הדרישות לקבלת תעודת הכרה במעמד מטעם משרד הבריאות למטפלים באמצעות אמנויות (יצירה והבעה). בהתאם לפסק הדין בבג"ץ 2921/03 קאופמן ואח'י נ' שנון, בוטל הנוהל של משרד הבריאות שלפיו הונפקה תעודת הכרה במעמד למטפלים באמנויות. בהתאם לפסק הדין בבג"ץ 4395/02 האגודה הישראלית לכירופרקטיקה נ' משרד הבריאות, רשאים מעסיקים ציבוריים ואחרים להעסיק במקצועות אלה גם את מי שאין בידו תעודת הכרה במעמד. החל מיולי 2005, משרד הבריאות אינו מנפיק עוד תעודות הכרה במעמד לבעלי מקצועות רפואיים שמקצועם אינו מוסדר בחוק, וביניהם למטפלים באמצעות אמנויות.

בדיונים שונים שהתקיימו בוועדת העבודה, הרווחה והבריאות של הכנסת מאז שנת 2008, נידון תהליך ההכרה בלימודים במקצוע זה לתואר שני על ידי המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג). בינתיים נקבעה במקצוע טיפול באמצעות אמנויות, על ידי המועצה להשכלה גבוהה ומשרד הבריאות, סטנדרטיזציה אקדמית והוגדרו דרישות לגבי הכשרה מעשית הכוללות השלמת 600 שעות במהלך לימודי התואר השני ו-960 שעות של הכשרה מעשית מתקדמת לאחר התואר בפיקוחו של מוסד מוכר להשכלה גבוה שמעניק תואר אקדמי שני בטיפול באמצעות אמנויות. כיום, 8 מוסדות אקדמיים להשכלה גבוהה בישראל מכשירים מטפלים לתואר מוסמך (תואר שני) בטיפול באמצעות אמנויות: אוניברסיטת חיפה (כולל שלוחת מבח"ר בבני ברק למגזר החרדי), אוניברסיטת בר אילן, מכללת סמינר הקיבוצים, המכללה האקדמית תל חי, המכללה האקדמית דוד ילין, מכללת לוינסקי, המכללה האקדמית בית ברל והקריה האקדמית אונו (ביה"ס לחברה ואומנויות). כמו כן, בהתאם להנחיות המל"ג ממרס 2013, קיימות כיום חמש תכניות להשלמת תואר שני אקדמי ייעודי, לרבות במגזר החרדי, עבור מטפלים שסיימו עד לדצמבר 2018 תכניות ללימודי תעודה במוסד מוכר להשכלה גבוהה.

בכל שנה פונים בישראל למעלה ממיליון אנשים למטפלים באמצעות אמנויות לצורך קבלת טיפול. תחום הטיפול באמצעות אמנויות בישראל מגלגל למעלה ממיליארד שקלים חדשים בשנה והערכות מומחים גורסות שימשיך במגמת צמיחה לאור הגידול במודעות הציבורית לתופעות כגון קשיים רגשיים, הפרעות התנהגות, קשיי למידה, קשיי ריכוז ומשברים נפשיים בייחוד של צעירים ואוכלוסיות מוחלשות. בהיעדר חקיקה המסדירה מקצוע זה, אין כל פיקוח, בקרה או מעקב על תנאי הכשירות לעיסוק במקצוע ועל התנאים בהם ניתנים הטיפולים. כמו כן, אין כיום כל יכולת מעקב אחר איכות הטיפולים, על התקנים בהם מועסקים המטפלים ואין מזור לאלו שנעשה להם עוול במסגרת קבלת טיפול רשלני בנושאים שעלולים להשפיע על נפשו של אדם.

התיקון המוצע לחוק יאפשר לקבוע את התנאים הנדרשים כתנאי לזכות להיקרא מטפל באמצעות אמנויות בישראל, לרבות תנאים לקבלת תעודת מקצוע, תנאי כשירות, סדרי בחינות, חובות אמון וכללי

אתיקה מקצועית, סדרי משמעת ועונשין, חובות כלפי מטופל, הגבלת פרסום מוטעה, פיקוח, אחריות על רישום המטפלים ואחריות על הכרה בתעודות הכשרה ממוסדות בחוץ לארץ.

הצעת החוק נועדה להסדיר את הבקרה של משרד הבריאות על המקצוע ואת הסמכות של שר הבריאות להתקין תקנות לעניין חוק זה ככל שימצא לנכון ובהתייעצות עם ועדה מקצועית מייצגת. יודגש, כי הסדרת המקצוע תחזיר למקצוע ולמטפלים את ההכרה שנלקחה מהם עם ביטול תעודת הכרה במעמד מטעם משרד הבריאות בשנת 2005.

הצעת חוק זו היא ברוח שתי פסיקות בג"ץ בנושא הסדרת העיסוק בטיפול באמצעות אמנויות. הראשונה קבעה כי "העיכוב בהשלמת הליך החקיקה, אשר גורר עימו השלכות כואבות ויקרות על המבקשים לעסוק בתחום... מוטב לטובת כל הפועלים בתחום כי תסתיים המלאכה תוך זמן סביר... הימשכות ההליכים עשויה, אף שלא במכוון, לפגוע במתן שרותים פרא-רפואיים לציבור הנזקק להם..." (בג"ץ 647/11 כיוונים – מכון לפסיכודרמה וקבוצות בע"מ נ' ד"ר רוני גמזו, מנכ"ל משרד הבריאות (פורסם בנבו, 22.08.2012)). בשנייה, פסק בג"ץ כי "אין חולק כיום על חשיבות מקצוע הטיפול באמצעות אומנויות". המדובר במקצוע שעוסק בטיפול נפשי באמצעות הבעה ויצירה. מכאן הצורך על פניו לבחון את הסדרתו בחוק" (בג"ץ 11/19 האגודה לטיפול באומנויות בישראל נ' משרד הבריאות (פורסם בנבו, 02.10.2019)).

הצעות חוק דומות בעיקרן הונחו על שולחן הכנסת העשרים על ידי חבר הכנסת איציק שמולי (פ/20/3325), על ידי חברת הכנסת נורית קורן וקבוצת חברי הכנסת (פ/20/4308), על שולחן הכנסת העשרים ושלוש על ידי חברת הכנסת קרן ברק וקבוצת חברי הכנסת (פ/23/2135) ועל שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חברת הכנסת קרן ברק (פ/24/159), על ידי חברות הכנסת מיכל וולדיגר ואמילי חיה מואטי (פ/24/1815) ועל ידי חברת הכנסת מיכל שיר סגמן וקבוצת חברי הכנסת (פ/24/2477).

הצעות חוק זהות הונחו על שולחן הכנסת העשרים וחמש על ידי חברת הכנסת מיכל מרים וולדיגר (פ/25/44), על ידי חברת הכנסת עידית סילמן (פ/25/675), על ידי חברת הכנסת מיכל שיר סגמן (פ/25/1800), על ידי חברי הכנסת אוהד טל ומשה סולומון (פ/25/1880), על ידי חבר הכנסת ואליד אלהואשלה (פ/25/1881) ועל ידי חברת הכנסת טטיאנה מזרסקי (פ/25/3235).

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
י"ד בתמוז התשפ"ג (03.07.2023)